

Yaratıcı Dramayla Edebiyat Öğretmek: Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni Adaylarının Görüşleri

Ferah Burgul Adıgüzel¹

Özet: Bu çalışmanın amacı, Türk dili ve edebiyatı öğretmeni adaylarının yaratıcı drama yöntemiyle gerçekleştirilen edebiyat eğitimine ilişkin görüşlerini belirlemektir. Araştırma, Ankara’da bir devlet üniversitesinin Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Bölümü’nde öğrenim gören on beş dördüncü sınıf öğrencisi ile toplam on iki hafta süren tiyatro ve canlandırma dersi kapsamında gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırma yaklaşımı doğrultusunda tasarlanan bu araştırma, durum çalışması desenindedir. Çalışmada kullanılan veri toplama araçları, öğretmen adaylarının öğretim uygulaması boyunca her çalışma sonunda doldurdıkları katılımcı günlükleri ve süreç değerlendirme ürünleri/notları ve yarı yapılandırılmış görüşme formlarıdır. Çalışma kapsamında ulaşılan her türlü veriye katılımcıların sürece ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla içerik analiziyle uygulanmıştır. Araştırma sonucunda, yaratıcı drama temelli edebiyat öğretimi uygulamalarının TDE öğretmeni adaylarını alana ilişkin farkındalıklarını, meslekî gelişimlerini ve kişisel gelişimlerini olumlu yönde desteklediği, gerçekleştirilen öğrenme-öğretme sürecinin öğrenmeyi destekleyici nitelikte olduğu belirtilmiştir. Yaratıcı drama temelli edebiyat öğretimi uygulamalarına ilişkin eleştiriler; hazırlık ve araştırma yapmayı gerektirmesi, fazladan zaman ve mekâna ihtiyacı olan, yoğun çalışmaları içermesi olarak belirtilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Yaratıcı Drama, Edebiyat Öğretimi, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni Adayı

Geliş Tarihi: 29.05.2020 – **Kabul Tarihi:** 04.09.2020 – **Yayın Tarihi:** 25.12.2020

DOI: 10.29329/mjer.2020.322.15

TEACHING LITERATURE WITH CREATIVE DRAMA: THE OPINIONS OF TURKISH LANGUAGE AND LITERATURE TEACHER CANDIDATES

Abstract: This study aims to determine the opinions of Turkish language and literature teacher candidates on teaching literature with the method of creative drama. The study was conducted within a theater and acting course which was conducted with a total of fifteen senior year students in the Department of Turkish Language and Literature Teaching for twelve weeks. This study which was designed in line with the qualitative study approach is a case study. The data collection tools employed in the study are the participant journals which were filled by the teacher candidates at the end of each session of teaching application and the formative assessment products/notes and semi-structured interview forms. The content analysis was employed to every data collected within the study in order to identify the opinions of the participants regarding the process. As a result of the study, it was determined that teaching literature based on creative drama contributes to the awareness of Turkish

¹ **Ferah Burgul Adıgüzel, Dr.,** Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Abd, Gazi Üniversitesi, ORCID: 0000-0003-1962-0712

Email: fburgul@gmail.com

language and literature teacher candidates regarding the field, their professional improvement and personal development, and that the conducted learning-teaching process supports learning. The criticism regarding teaching literature based on creative drama was specified as requirement of preparation and research, and including intense work requiring more time and space.

Keywords: Creative Drama, Teaching Literature, Turkish Language and Literature Teacher Candidate

GİRİŞ

Türkçenin örnek kullanıcıları ve öğreticileri olarak Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin yetiştirilmesi ve niteliklerinin geliştirilmesi son derece önemlidir. Çünkü Marshall'a (1994, s.22-23) göre, "*Anadili öğretimi bir dörtyol kavşağıdır ve oraya uğramadan geçen hiçbir ders yoktur, bütün dersler anadiliyle anlatılır.*" Dil ve edebiyat öğretimi ise ana dili temeli üzerine kurulan, insanın kültürel gelişiminde de etkili olan bir yaşantı alanıdır (Sever, 1998, s.3).

Değişimin toplumun her alanında hızla gerçekleştiği günümüzde, Türk edebiyatı eğitimi alanında da çeşitli gelişmeler yaşanmaktadır. Yapılandırmacı yaklaşıma dayalı, öğrenci merkezli, tematik, işlevsel ve etkinlik temelli öğretim programlarının geliştirilmesi, bu kapsamda öğrenme ve öğretme sürecinde etkileşimli yöntem ve tekniklerin kullanılmasının tavsiye edilmesi bu gelişmeler arasında gösterilebilir.

Bir öğretmenin sahip olduğu yeterliliklerin oluşması ve gelişmesinde en belirleyici rolü yüksek öğretim sürecinde almış olduğu eğitim oynamaktadır. Bu durum, öğretmenlerin çağın gerektirdiği yeterlilikleri ve temel becerileri kazanarak-meslek yaşamına başlamalarını sağlayacaktır. Ancak Saraç (2009)'ın öğretmen adayları ile gerçekleştirdiği çalışma kapsamında öğretmen adaylarının %47'sinin Türk dili ve edebiyatı öğretiminde kullanılacak yöntem bilgisi konusunda kendini yetersiz, %26'sının kararsız buldukları dikkat çekmektedir. Erdem (2012, s.1744)'in de edebiyat öğretmenliği öğrencilerinin mesleki yeterlilik düzeyleri hakkında yaptığı çalışma bulgularına göre öğretmen adaylarının %30.6'sı yöntem ve teknikleri kullanma becerisi açısından kendilerini yetersiz hissetmektedirler.

Bu sonuçlar doğrultusunda, Türk dili ve edebiyatı öğretmen adaylarının yüksek öğrenim sürecindeki yöntem teknik kullanma yeterliliklerinin öz güven oluşturacak düzeyde olmadığı görülmektedir. Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin yöntem ve teknik kullanımı incelendiğinde (İşleyen, 2009; Bayazıt, 2012; Eyüp vd., 2012), öğretim programında belirtilen yöntem çeşitliliğine uygulamada yeterince yer verilmediği ve öğretmenlerin yeni yöntem ve yaklaşımlar hakkında yeterince bilgi sahibi olamadığı görülmektedir. Akademik anlamda da edebiyat öğretiminde yöntem ve tekniklerin kullanımına ilişkin az sayıda çalışmanın yapıldığı görülmektedir (Eyüp vd., 2012; Keklik Savran, 2015).

Filosovoff (2002)'a göre edebiyat öğretimin başarısı öğrencinin ilgisine bağlıdır. Akcaoğlu Saydım'ın (2009) orta öğretim dokuz, on ve on birinci sınıf öğrencilerinin Türk dili ve edebiyatı dersine ilgilerini araştırdığı Türkiye genelinden 1336 öğrenci ile yaptığı çalışmada öğrencilerin ilgisizlik nedenleri sırasıyla konuyu sevmemek, konunun içeriği ve dersin işleniş yöntemi olarak belirtilmiştir. Öğrencilerin derse karşı ilgilerinin artması için önerdikleri ilk üç öneri farklı yöntemlerin uygulanması, farklı araç gereç kullanılması ve öğretmenin yaklaşımı olarak belirtilmiştir. Öğrencilerin farklı yönetime ilişkin önerilerinden bazıları şu şekildedir: *Grup çalışması yapılmalı, konular günlük hayatla ilişkilendirilmeli, konular tiyatrolarla canlandırılmalı, bazı konular drama yöntemi ile anlatılabilir, anlamak için canlandırmak gerek, bilgiye oyunla ulaşılabilir, şema çizme yöntemi kullanılmalı, daha çok tartışma ortamı yaratılmalı, ezberci anlatımdan uzaklaşılmalı, sohbetle yönelik bir yöntem denenmeli, daha fazla etkinlik yapılmalı, konular somutlaştırılarak anlatılabilir, konular uygulamalı işlenmelidir.* Işıksalan (2011)'ın çalışmasında öğrencilerin edebiyat dersinde yapmaya istekli buldukları etkinlikler arasında “Roman veya kısa oyun karakterlerini canlandırma” belirtilmiştir. Her iki araştırmada öğrenciler tarafından belirtilen öneriler incelendiğinde, yaratıcı dramının öğrencilerin belirttiği tüm önerileri kapsayan bir yöntem olarak edebiyat öğretiminde kullanımının öğrencilerin derse karşı ilgilerini arttıracakı düşünülmektedir.

Doğaçlama, rol oynama vb. gibi tekniklerden yararlanarak, bir grup çalışması içinde, bireylerin bir yaşantıyı, bir olayı, bir fikri, kimi zaman bir soyut kavramı ya da davranışı canlandırılması (San, 2002) olarak tanımlanan yaratıcı drama, merkezine öğreneni alarak ona kurgusal dünyadaki gerçeklikleri çeşitli roller üstlenerek yaşatır. Böylece öğrenen, kendisini ve yakın çevresini doğal ve aktif bir yöntemle tanıyarak kendini gerçekleştirir. Edebiyat eğitiminde ise okuyucu, metin merkezinde, kurgusal dünyadaki gerçekleri anlatıcının gözünden görür ve okuyucu olayın içinde yaşar.

Edebiyat ve yaratıcı dramının diğer ortak noktası, yaratıcılığa ve kurmacaya dayanmalarıdır. Yaratıcı drama ve edebiyat arasındaki bu ortaklık, edebiyatın yaratıcı drama için önemli bir malzeme olduğunu da gösterir. Edebi ürünler, kurmaca bir gerçeğin ürünüdür ve her türlü yazınsal üründen yaratıcı drama çalışmalarının her aşamasında, kimi zaman araç kimi zaman da amaç olarak kolaylıkla yararlanılabilir. Sözelimi mektup, öykü, anı, şiir, tekerleme, bilmece, günce, masal, destan, efsane türleri yaratıcı drama çalışmasının çıkış noktası olarak bir başlangıç olabileceği gibi canlandırma ve değerlendirme sürecinde de farklı şekillerde kullanılabilirler.

Anlatmaya bağlı edebi metinlerin yapısal özellikleri (*yer, zaman, kişi, çatışma, olay örgüsü, tema/konu, dil*) ile dramatik kurgunun bileşenleri (*rol, dramatik gerilim, odak, zaman, mekân, dil, hareket, atmosfer, semboller ve dramatik anlam*) arasındaki benzerlik yaratıcı drama ile edebiyat arasındaki başka bir bağı oluşturmaktadır. Anlatmaya bağlı metinlerde, olmuş ya da olabilir izlenimi yaratan olaylar, kişi/kişiler, yer ve zamana bağlı olarak kurmaca bir dünya içinde anlatıcının gözünden okura aktarılmaktadır. Yaratıcı dramada ise olması muhtemel bir olay, katılımcıların rolleri

üstlenmeleri, ona uygun dil ve hareketleri kullanarak söz konusu zaman ve yerdeymiş gibi yaparak, uygun atmosferi yaratmaları ve dramatik anlama ulaşmaları söz konusudur.

Yaratıcı drama ve edebiyatın konusunu yaşam oluşturmakta ve her ikisinin de odağında insan bulunmaktadır. Edebiyat alıcısı olan kişi, okuma sonrası edindiği kazanımları bireysel olarak değerlendirirken, yaratıcı drama bu süreçleri bir grup etkinliği olarak gerçekleştirir, böylelikle bireyde sürece dayalı bir iç görü gelişir. Edebiyat eğitimi ve yaratıcı drama; kurguya dayanma, hem araç hem de amaç olabilme, okuyucu/katılımcı tecrübesiyle gelişme ve zenginleşme, farklı disiplinlerden beslenme ve yaşamadan deneyim kazandırma gibi birçok açıdan benzer özellikler göstermektedir.

Yaratıcı drama ve edebiyat eğitimi, belirgin özelliklerinin yanı sıra genel amaçları açısından da ortak yanlar barındırmaktadır. Edebiyat eğitimi ve yaratıcı dramanın yaratıcılığı ve hayal gücünü geliştirme, kendini tanımayı sağlama, başkalarıyla iletişim becerisini geliştirme, eleştirel ve bağımsız düşünebilme becerisi kazanma, estetik davranış geliştirme, demokratik tutum ve davranış geliştirme, dil becerisini geliştirme, sözel ve sözel olmayan ifade becerisi geliştirme ve sosyal duyarlılık yaratma gibi noktalarda birbirine benzediği söylenebilir.

Kereks ve King'e göre (2010) yaratıcı drama, öğretmenlerin özyeterliklerini ve mesleki alandaki kimlik gelişimlerini sağlamada önemli bir rol oynamaktadır. Yaratıcı drama eğitiminin öğretmen adayları üzerine etkisi hakkında yapılan çalışmalar (Akoğuz, 2002; Demirel, 1998; Üstündağ, 2002) incelendiğinde; dramanın öğretmen adaylarının dinleme yeteneğini, dile hakimiyetini ve akıcı konuşma becerisini geliştirdiği, anlama yeteneğini, yaratıcılığını ve kişinin kendine olan güvenini arttırdığı görülmektedir. Yaratıcı dramanın birçok açıdan eğitim öğretim sürecinde yararlanılabilecek etkili bir yöntem olduğu ancak öğretmenlerin bu yöntemi fazla tanımadığı ve kullanmadığı görülmektedir (Burgul Adıgüzel, 2017; Erdoğan, 2011, s.28).

Birçok disipline yönelik olarak öğretmen adaylarının yaratıcı drama yöntemini kullanma durumları, kullanma yeterlikleri, kulanma örnekleri gibi çalışmalar görülmekte ancak yaratıcı drama ile edebiyat eğitimi konusunda yapılan çalışmaların yeterli düzeyde olmadığı düşünülmektedir. Ayrıca yaratıcı drama ile ilgili çalışmalarda özellikle yaratıcı dramanın akademik başarı üzerindeki etkisine yoğunlaşıldığı söylenebilir (Adıgüzel, 2016). Ancak yaratıcı dramanın duyuşsal boyutu da göz önünde bulundurulduğunda yöntemin öğretmen adayının duyuşsal gelişimi açısından da incelenmesi gerektiği düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

1. Türk dili ve edebiyatı öğretmeni adaylarının yaratıcı dramayla edebiyat eğitime ilişkin görüşlerini belirlemeyi amaçlayan bu çalışmada aşağıdaki alt problemlere yanıt aranmıştır:
2. Yaratıcı dramayla edebiyat eğitimi alan Türk dili ve edebiyatı öğretmeni adayların mesleki gelişimlerine ilişkin görüşleri nelerdir?

3. Yaratıcı dramayla edebiyat eğitimi alan Türk dili ve edebiyatı öğretmeni adayların kişisel gelişimlerine ilişkin görüşleri nelerdir?

4. Yaratıcı dramayla edebiyat eğitimi alan Türk dili ve edebiyatı öğretmeni adayların öğrenme- öğretme sürecine ilişkin görüşleri nelerdir?

YÖNTEM

Bu çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı nitel araştırmadır. Nitel araştırmalar sürece odaklanarak “neden, nasıl ve niçin” sorularına yanıt aramaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Çalışma kapsamında, edebiyat öğretmeni adaylarının edebiyat öğretiminde yaratıcı drama kullanımına ilişkin görüşleri “neden, nasıl ve niçin” soruları çerçevesinde irdelenmiştir.

Araştırma Deseni

Öğretmen adaylarının görüşleri nitel araştırma desenlerinden biri olan durum çalışması (örnek olay) ile incelenmiştir. Durum çalışması, sosyal bilimler açısından “sosyal bir birimin – bu birim bir kimse, bir aile, kuruluş, kültür grubu hatta bir toplum olabilir- araştırılmasında ve analiz edilmesinde kullanılan bir metod olarak tanımlanmaktadır (Özen, 2006; Barbbie, 2004; Akt. Yüksel, Mil ve Bilim, 2007, s.193). Böylelikle durum, olay ve olgulara ilişkin olarak geliştirilen bir program sürecinin güçlü ve zayıf yönlerini ortaya çıkarmak, başarı ve hataları değerlendirme amacını taşımaktadır. Bu kapsamda, edebiyat öğretiminde yaratıcı drama yönteminin kullanımının öğretmen adayı ve süreç üzerindeki güçlü ve zayıf yönleri değerlendirilmiştir.

Çalışma Grubu

Çalışmada, olgu ve olayların keşfedilmesine ve açıklanmasına yardımcı olduğu için amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s.135). Amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yoluyla belirlenen çalışma grubunun belirlenmesindeki ölçüt katılımcıların Türk dili ve edebiyatı öğretmenliği öğrencisi olmalarıdır. Çalışma grubu, Ankara’da bulunan bir devlet üniversitesinde Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Bölümü’nde okuyan ve tiyatro ve canlandırma dersini seçen toplam 15 dördüncü sınıf öğrencisidir. Öğretmen adaylarının yaşları 20 ile 24 arasında değişmekte, katılımcı grup 8 kadın ve 7 erkek öğrenciden oluşmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Çalışma kapsamında, araştırmanın veri çeşitliliğinden faydalanılmış ve geçerliliğini arttırmak amacıyla veri toplama aracı olarak ders sürecinde oluşturulan her türlü dokümandan yararlanılmıştır. Bu araştırmada veri kaynağı olarak kullanılan dokümanlar; yarı yapılandırılmış görüşme formu katılımcılar tarafından her atölye sonunda doldurulan katılımcı günlüğü ve süreç değerlendirme notları /ürünleridir.

Yarı-yapılandırılmış görüşme formu: Yapılan alanyazın araştırması sonucunda oluşturulan görüşme formuna 6 açık uçlu soru yazılmış ve hazırlanan taslak form iki Türk dili ve edebiyatı eğitimi

alan uzmanının ve bir yaratıcı drama uzmanının görüşüne sunulmuştur. Uzman görüşleri doğrultusunda soru sayısı 5'e indirilmiştir. Görüşme soruları katılımcıların yaratıcı drama yöntemiyle edebiyat eğitimine yönelik görüşlerine ilişkin ayrıntılı bilgi elde etmek amacıyla hazırlanmıştır. Bu kapsamda formda; çalışmanın olumlu ve olumsuz yönleri, katılmaktan hoşlandıkları ve hoşlanmadıkları etkinlikler, etkinliklerin öğretmen adaylarının kişisel ya da mesleki gelişimleri üzerinde bir etkisinin olup olmadığı ve gerçekleştirilen uygulama sürecinin tümüne yönelik görüşlerini ele alan sorular sorulmuştur.

Katılımcı günlüğü: Katılımcıların her oturum sonunda sürece ilişkin görüşlerini ve değerlendirmelerini yazdıkları defterlerdir. Katılımcılar ne öğrendim, ne fark ettim, ne hissettim, başka ne olabilirdi? soruları kapsamında her oturumu değerlendirmişlerdir.

Süreç değerlendirme notları: Her oturumun değerlendirme aşamasında, katılımcıların o oturuma ve sürece ilişkin genel değerlendirmeleri alınmıştır. Bu değerlendirmeler kimi zaman yazılı kimi zaman sözlü kimi zamanda gazete, bilmece, slogan, haber yazısı, mektup, slogan gibi çeşitli ürünler ile gerçekleştirilmiştir. Sözlü değerlendirmeler kayıt altına alınmış, ürün değerlendirmelerinin ise fotoğrafları çekilmiş ve korunmaktadır.

Veri Toplama Süreci

Çalışma, tiyatro ve canlandırma dersi kapsamında on iki hafta, haftada iki saat olmak üzere toplam 24 saatte uygulanmıştır. Oturumların kazanımını belirlemek için ders içeriğinden yararlanılmıştır. İlk üç oturumda katılımcıların yaratıcı dramayı tanıması ve birbirine alışması için iletişim, uyum gibi çalışmalar ile kullanılan teknikler ve dramanın yapısına yönelik oturumlar gerçekleştirilmiştir. Temel bilgilerin ardından edebî türlerin öğretimine yönelik ders planları tasarlanmıştır. Her hafta farklı konu ve edebî türün ele alınmasının katılımcıların mesleki ve kişisel gelişimlerine katkı sağlayacağı düşünülmüştür. Oluşturulan ders planları program geliştirme sürecinin öğeleri ve Adıgüzel'in (2006) yaratıcı drama aşamaları doğrultusunda yapılandırılarak bir yaratıcı drama uzmanından görüş alınmıştır.

Uygulama Süreci

Çalışma kapsamında gerçekleştirilen yirmi dört saatlik eğitim sürecinde aşağıda belirtilen konular doğrultusunda yaratıcı drama temelli edebiyat öğretimi çalışmaları yapılmıştır:

1. Oturumda, katılımcılar tanışma ve iletişim çalışması yapılarak grubun birbirini tanıması ve bireysel özelliklerini fark etmesi sağlanır.
2. Oturumda, güven ve uyum çalışması yapılarak katılımcıların süreçte birbirine güvenmesi ve grup içi uyum oluşturulur.
3. Oturumda duyu çalışmaları aracılığıyla katılımcıların duyu organlarını ve duyularını fark ederek canlandırma sürecine dahil etmeleri üzerinde çalışılır.
4. Oturumda rol oynama ve doğaçlamadan bahsedilerek doğaçlama çalışmaları yapılır.

5. Oturumda dramatik kurgunun bileşenleri edebi metinlerin dramatik kurgusundan hareketle anlatılarak canlandırmalar yapılır.
6. Oturumda kurmaca metinlerden hikâye ve manzum hikâyenin yapı unsurları ve öğretimine ilişkin canlandırmalar yapılır.
7. Oturumda destanın özelliklerinden hareketle destanlar canlandırılır ve destan oluşturulur.
8. Oturumda halk hikâyesinin özellikleri ve diğer türlerle ilişkisi bir türkü ile birleştirilerek ele alınır ve canlandırılır.
9. Oturumda çağdaş bir şairin şiirlerinden hareketle canlandırmalar yapılarak şiir türleri ve şiirle diğer sanatlar arasındaki ilişki canlandırılır.
10. Oturumda bir romandan hareketle, olay örgüsünü oluşturan unsurlar, yer, zaman, kişilerarası ilişkiler, çatışmalar ve yazar bağlamında ele alınarak canlandırılır.
11. Oturumda biyografi ve otobiyografi örneklerinden hareketle yapılan canlandırmalarla bu türlerin öğretimine ilişkin çalışmalar yapılır.
12. Oturumda mektup ve anı türlerinden hareketle yapılan canlandırmalarla bu türlerin öğretimine ilişkin örnek uygulamalar yapılır.

Tablo 1’de sekizinci oturumda uygulanan şiir öğretimi çalışmasına ilişkin ısınma, canlandırma ve değerlendirme aşamasına yönelik bir uygulama örneği bulunmaktadır:

Tablo 1. Sekizinci Oturum Uygulama Örneği

Kazanım	Konularına göre şiir türlerini söyler. / Şiir ile diğer sanatlar arasında ilgi kurar.
Isınma/Hazırlık	Öğrenciler dört gruba ayrılarak her grubun katılımcılarının birbinin arkasına gelecek şekilde arka arkaya oturması söylenir. Eğitimci tarafından ders öncesinde şiirleri işlenecek şairin dört şiirinin çıktısı alınır ve bu şiirlerin içerisindeki önemli sözcükler seçilerek ayrılır. Her grubun en arka sırasında outtran katılımcıya lider tarafından bir kelime verilerek bu kelimeyi önünde outtran arkadaşına söz kullanmadan sadece bedenini kullanarak anlatması söylenir. (Örnek: Sevda Üstüne: sevda, kitap, mum, lamba, karanlık, hasta, yürek, meyve, dal, insan, sevgili Kara Sevda: zehir, dilim, can, tatlı, masal, kazan, kan, türkü, ateş, kilim, kuş, eş, dost) Belirlenen tüm kelimeler anlatıldıktan sonra tahtada yazılı olan bu kelimelerden hareketle bu kelimeleri kullanan bir şairin hangi konularda, ne türde şiirler yazabileceği, şiirlerinde ne tür temalar işlediği sorulur. Kullanılan kelimelerden hareketle konusuna göre şiir türlerinden bahsedilerek konu örneklendirilir.
Canlandırma	Her gruba grubun kelimeleri gösterilerek şu yönerge verilir: “Bir şairsiniz ancak son şiirinizi çocuklarımız kesmiş ve elinizde sadece belirli sözcükler var. Bu şiiri ve yazılma hikayesini öğrenmek amacıyla bir gazeteci sizinle röportaja gelmek üzere.” Verilen yönergeyle katılımcılar ellerindeki kelimeleri birleştirerek bir şiir oluştururlar ve şiirlerinin hikâyesini gazeteciye anlatırlar. Eğitimci gruplara gerçek şiirleri vererek bu şiirle kendi şiirlerini karşılaştırmalarını, benzer ve farklı yönlerini bularak bu şiirin şairini tahmin etmelerini söyler. Katılımcılar dört gruba ayrılır, her gruba bir önceki etkinlikte verilen şiirin yazılmasına neden olan olayı canlandırmaları söylenir. Bu hikayede bir yer, zaman, kişi, olay ve çatışma olmalıdır. Katılımcılardan canlandırmanın bir yerinde bu şiiri kullanmaları istenir.
Değerlendirme	Bedri Rahmi Eyüboğlu’nun resimlerinden bazıları sınıfın duvarlarına asılır ve gruplara işledikleri şiirlerin bir resmi olsa duvara asılı resimlerden hangisinin olabileceği ve nedeni sorulur. Ardından tüm şiirlerle bu resimler arasında ne tür benzerlikler olduğu hakkında konuşulur. Bu tarzda resimler yapan şairin sanat anlayışı ile ilgili olarak neler söyleyebilecekleri sorulur. Bedri Rahmi Eyüboğlu’nun şiir ve resim anlayışı hakkında konuşulur. Katılımcılara ellerindeki şiirlerde ve resimlerde geçen motiflerin kullanıldığı bir türkü bilip bilmedikleri sorulur ve gruba Eyüboğlu’nun bestelenmiş şiirleri dinletilerek ve klipini hazırlamaları söylenir. Grupların her biri o oturumu farklı bir şiir türünü kullanarak anlatan bir şiir yazar.

Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında kullanılan ve araştırmanın amacı doğrultusundaki veri çeşitliliğini oluşturan her türlü yazılı materyale içerik analizi yapılmıştır. İçerik analizinde amaç, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirerek bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamak ve toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır (Yıldırım ve şimşek, 2013, 259). İlk olarak katılımcıların tüm çalışma sürecinde tuttıkları günlükler, süreç değerlendirme notları ve katılımcı ürünleri okunarak bilgisayar ortamına aktarılmış, ilgisiz veriler ayıklanarak sadeleştirilmiştir. İçerik analizi katılımcı günlükleri ile başlamış, günlükte yer alan ifadeler kodlanarak bir kod listesi oluşturulmuştur. Oluşturulan kodlar temalar altında toplanmıştır. Ardından sırasıyla süreç değerlendirme notları ve katılımcı ürünleri analiz edilmiştir. Üç veri kaynağının analizi sonucunda temalar birbiri ile karşılaştırılarak düzenlenmiştir. Ulaşılan temalar, doğrudan katılımcı görüşleriyle desteklenerek sunulmuştur.

Geçerlik Güvenirlik

Nitel bir araştırmanın i geçerliğini sağlamak için araştırmacının belli bir süre sonra aynı kodlamayı tekrar yapması ve konu ile ilgili uzmanların araştırmayı gözden geçirmesi yöntemleri kullanılmıştır. Ulaşılan bulgular, yaratıcı drama ve edebiyat eğitimi alanında uzman bir başka araştırmacı tarafından okunmuş ve ham veriler ile temalar arasındaki tutarlılık değerlendirilmiştir. Farklılık gösteren tema ham veri eşleşmeleri, araştırmacılar arasında fikir birliğine varılarak son haline getirilmiştir. Her veri kaynağında oluşan temaların birbirini desteklemesi de araştırmanın i geçerliğini sağlayan bir unsurdur. Araştırmanın dış geçerliğini sağlamak için araştırmanın tüm aşamaları ayrıntılarıyla anlatılmış ve araştırma dokümanları ile katılımcı görüşlerinden alıntılar yapılarak bulgular kanıtlanmıştır.

BULGULAR

Bu başlık altında, oğretmen adaylarının edebiyat oğretiminde yaratıcı drama yönteminin kullanılmasına ilişkin görüşleri nelerdir? araştırma sorusunun yanıtı aranmıştır. Elde edilen bulgular; mesleki gelişime, kişisel gelişime ve oğrenme sürecine yönelik görüşler olmak üzere üç tabloda gösterilmiştir. Her tabloda ulaşılan tema ve kodlar ile örnek ifadelere yer verilmiştir.

Oğretmen Adaylarının Mesleki Gelişimlerine İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci alt problemi, ‘‘Yaratıcı dramayla edebiyat eğitimi alan Türk dili ve edebiyatı oğretmeni adayların mesleki gelişimlerine ilişkin görüşleri nelerdir?’’ şeklinde belirlenmiştir. Tablo 2’de, katılımcı görüşlerinin mesleki gelişim ana teması kapsamında alt temalara göre dağılımı ve örnek ifadeler yer almaktadır.

Tablo 2. Mesleki Gelişim Temasına Yönelik Görüşlere İlişkin Alt Temalar ve Örnek İfadeler

Tema	Kodlar	Alt Kodlara İlişkin Örnek İfadeler	Tekrarlanma sıklığı
Mesleki Gelişim	İdeal öğretmen olmayı sağlama	-edebiyatı iyi öğreten	10
		-edebiyatı sevdiren	8
		-dersleri monoton olmayan, sevilen	4
		-edebiyatı daha iyi ve kolay anlatan	4
		-eğlenerek öğreten	3
		-edebiyatçı gibi olan	2
	Mesleğe başlama isteği uyandırma	-bir an önce öğretmen olmak isteme	11
		- öğretim isteği uyandırma	9
		-öğrencileri düşünme	4
		-motivasyonu artırma	5
		-kendini geliştirme ve öğrenme isteği	2
	Mesleğe ilişkin farkındalığı geliştirme	-kolay bir meslek değil	7
		- keyifli ve eğlenceli	5
		- hazırlık gerektiriyor	3
		-ciddi bir iş	3
Mesleki becerileri geliştirme	- metin inceleme	12	
	- yöntem ve teknik kullanımı	10	
	- ders planı yapma	5	
	- uyarılma	3	
	- etkinliği değerlendirme	3	

Tablo 8 incelendiğinde, katılımcıların yaratıcı drama uygulamaları sonucunda mesleki açıdan birçok yönde geliştiklerini belirttikleri görülmektedir. Katılımcılar mesleki açıdan gelişimlerini; ideal öğretmen olmaya yaklaştıkları, mesleki özgüvenlerinin arttığı ve mesleğe başlama isteği duydukları, kendilerini öğretmen olmaya daha yakın ve yeterli görmeye başladıkları, mesleğin gereklerine ilişkin farkındalıklarının geliştiği ve edebiyat öğretmenliği mesleğine ilişkin yanlış algıları değiştirme isteği duydukları şeklinde belirtmişlerdir.

Katılımcılara göre yaratıcı drama, öğretmen adaylarının ideal öğretmen olma yolunda yani edebiyatı iyi öğreten, edebiyatı sevdiren, dersleri monoton olmayan, sevilen, edebiyatı daha iyi ve kolay anlatan, eğlenerek öğreten bir öğretmen olmaları için attıkları önemli bir adımdır. Bu konuda K10'un günlüğüne yazdığı not şöyledir: *"Kendimi hayalimde olan ideal öğretilen modeline büyük ölçüde yaklaşmış olarak hissettim."*

K8'in arkadaşına yazdığı mektupta yaratıcı drama dersini seçme nedeni olarak yaratıcı dramının iyi bir öğretmen olma ve edebiyatı sevdirmeye katkısından şu şekilde bahsetmektedir: *"Bu ders benim ileride edebiyatı çok iyi öğreten, daha önemlisi sevdiren, öğrencilerin dersini dört gözle beklediği, hayatında olmadığı gibi derslerinde de asla monoton olmayacak bir öğretmen yapacak. Daha ne isterim!"* (K8, mektup)

Aynı zamanda K1 ile yapılan görüşmede öğretmen adaylarının bu çalışma sonucu kazandıkları deneyim ile edebiyat öğretmenlerine ilişkin algıyı değiştirebileceklerini düşündükleri de

görülmektedir. “*Bu çalışma sayesinde sık sık duyduğumuz “lisede bir edebiyat öğretmenim vardı, hiç sevmem edebiyatı” cümlesini kendime söyletmeyeceğimi düşünüyorum.*” (K1)

Öğretmen adaylarında, edebiyat öğretmenliğine yönelik olumlu algı oluşmasında ve kendilerini mesleki açıdan yeterli hissetmelerindeki etkisi göz önünde bulundurulduğunda, yaratıcı drama yönteminin öğretmenlik mesleğine ilişkin tüm süreçlerin öğretmen adayının karşısına çıkarılmadığı, bu nedenle katılımcıların çok iyimser (toz pembe) bir tablo çizdiği düşünülebilir. Ancak öğretmen adaylarıyla yapılan görüşmelerde yapılan çalışmalar sonucunda öğretmen adaylarının mesleğin olumlu ve olumsuz yanlarına ilişkin farkındalıklarının da geliştiği görülmektedir. Eğlenceli bir süreç olan yaratıcı drama yöntemiyle gerçekleştirilen derslerin bir hazırlık gerektirdiği, keyifli ve eğlenceli olmasının yanı sıra öğretmenliğin ciddi bir iş olduğu ve öğretmenlik mesleğinin kolay bir meslek olmadığına yönelik görüşler ortaya çıkmıştır. Özellikle ders planı hazırladıktan sonra öğretmen adaylarının mesleğin olumlu ve olumsuz yönlerine ilişkin görüşleri gelişmiş olup bu konuda K14’ün günlüğünde şunlar yazmaktadır: *Ders planı yaparak öğretmenliğe ait bir iş yaptım, aslında öğretmenliğin hiç de kolay bir meslek olmadığını şimdiden hissettim.* (K14). Gerçekleştirilen çalışmalar ve kendi önerileri doğrultusunda öğretme işinin ciddi bir iş olduğunu anlayan K1, çalışma sonunda yapılan görüşmede uygulamalardan sonraki görüşleri sorulduğunda şu yanıtı vermiştir: *Öğretmen olmamıza çok az kaldı, işin ciddiyetine daha çok vardık.* (K1, görüşme)

Birbirinden farklı kazanımlarla ve kendi uygulamalarıyla gerçekleştirilen çalışmaların öğretmenlik yaşantılarını olumlu yönde geliştireceğini belirten K2 ve K5’e göre; *Bu uygulamalar sayesinde öğretmenliğim daha keyifli geçecek.* (K2) *Öğretmenin çok daha kolay olabileceğini öğrendim, öğrencilerim de benim gibi çok eğlenmeli ve eğlenerek öğrenmeli.* (K5)

Öğretmen adaylarını mesleğe yaklaştıran çalışmaların sonucunda katılımcıların mesleğe ilişkin farkındalıkları artmış ve bir an önce mesleğe başlama isteği duyduklarını belirtmişlerdir. Çünkü K1’e göre gösterdikleri çaba onları öğretmenliğe yaklaştırdı: *Daha görmediğimiz öğrencilerimiz için bu kadar uğraşmak belki de öğretmenliğe ilk adımdı ve hiçbir uygulamada öğrencilerim bu kadar çok düşünmemiş, kendimi öğretmenliğe bu kadar çok yakın hissetmemiştim.* (K1)

Gerçekleştirilen çalışmalar katılımcılarda öğretme isteği uyandırmış ve öğretmen adaylarının öğretmenliğe yönelik motivasyonu artmıştır. K6 ve K10 günlüklerinde bu durumu şu şekilde belirtmişlerdir: *Bu öğrendiklerimi derslerimde uygulamayı sabırsızlıkla bekliyorum.* (K6) *Planı yazarken bir an önce öğretmen olup uygulamak istedim.* (K10)

Öğretmen adaylarının mesleğe ilişkin özyeterliklerinin geliştiği ve çalışma sonunda sadece öğretme değil öğrenme isteği de duydukları ve mesleki açıdan eksikliklerini tamamlamaya yönelik olarak öğrenme motivasyonlarının da arttığı belirlenmiştir. Bu konuda K7 ve K13’ün görüşmelerde söyledikleri sözler şu şekilde örnek olarak gösterilebilir: *Bilmenin ve öğrenmenin ne kadar güzel olduğunu hissettim.* (K7) *...şunu anladım ki insan yeter ki öğretmek istesin ve insanlara yararlı olmayı*

amaçlasın; bu yolla her türlü yeniliğe uyum sağlanır, her türlü yöntem öğrenilir ve her türlü sıkıntının üstesinden gelinir. (K13)

Mesleki becerilerinin gelişmesi teması altında metin inceleme, yöntem ve teknik kullanımı, ders planı yapma, etkinlik uyarlama, örnek verme, etkinlikleri değerlendirme alt tema ifadeleri doğrultusunda öğretmen adaylarının içerik ve uygulama bilgisi kapsamında birçok açıdan geliştikleri belirlenmiştir. Katılımcıların süreç içerisinde gerçekleştirilen etkinlikleri ya da yöntem ve teknikleri değerlendirmeleri, katılımcıların uygulama bilgilerinin gelişimini göstermesi açısından önemli bir göstergedir. Örneğin K8 gerçekleştirilen gazete etkinliği hakkındaki değerlendirmesini günlüğüne şu şekilde yapmaktadır: *Derste işlediğimiz şeyleri gazete haberiyle vermek dersi anlama yorumlama açısından iyi bir teknik. Böylece bütün ders tekrar edilir, kim ne anlamış, akılda en çok hangi konu kalmış, ne ilgi çekmiş, bunların hepsini bir teknikle verebiliyoruz ne güzel. (K8)*

Katılımcılar uygulamaların ardından geçmişteki eğitimlerini sorgulamaya başlamışlar ve kendilerine sunulan edebiyat eğitimini değerlendirmişlerdir *“Bugün lisedeyken edebiyat derslerinin bize ne kadar tekdüze anlatıldığı, halbuki yapılabilecek ne kadar çok şeyin, kullanılabilir ne çok yöntem teknik olduğunu düşündüm. (K4)”* Yapılan değerlendirmenin ardından edebiyat öğretimi sürecinde uygulamaya dönük neler yapılabileceğine ilişkin düşünceler üretmeye başlamışlardır. *“Yaşlı bir teyze de olduk, meraklı bir turist de, göreve giden polis de. Böylelikle işleyeceğimiz konuya hazırlandık. Ben de bu etkinliği derslerimde kullanabilirim sanırım. Mesela bir roman işlerken o romandaki kahramanın belirgin duygularını göstermelerini öğrencilerimden isteyebilirim. (K13)”* Katılımcıların liselerdeki edebiyat eğitimlerini değerlendirmeleri, etkinlikleri başka bir konunun öğretimi sürecinde nasıl kullanabileceklerine ilişkin çeşitli örnekler vermeleri ve uyarlamalar yapabilmeleri, uygulama düzeylerindeki gelişimi göstermektedir.

Katılımcıların uygulama bilgilerinin yanı sıra içerik bilgilerinin geliştiği ve bunun onların meslekî özyeterliliklerini artırdığı anlaşılmaktadır. Katılımcılar çalışma sonunda bu sürecin öğretmenlik yaşamları boyunca öğretme sürecinde onlara yardımcı olacağını şu cümlelerle belirtmektedirler: *Çalışma sonunda bir metin nasıl incelenir, bu ders nasıl daha iyi öğretilir ve edebiyat nasıl sevdirilir ve eğlenerek öğrenme nasıl olur sorularının cevaplarını öğrendiğim gibi artık etkili ve eğlenceli şekilde öğretebileceğimden de eminim. (K3), Bazen öğrenmenin çok zor olduğunu düşünmüştüm ama artık özellikle edebi metinleri ne öğrenmenin ne de öğretmenin zor olduğunu düşünüyorum. Bir öğretmene ihtiyacı olan en önemli aracı ve kullanmayı öğrettiniz, teşekkür ederim. (K7)*

Çalışma kapsamında edinilen içerik ve uygulama bilgilerini bir başka derste kullanmalarından dolayı katılımcılar bu çalışmanın tüm öğretmenlik becerilerinin gelişimi açısından çok etkili bulduklarını belirtmişlerdir. Örneğin K11 bu çalışmada öğrendiği ders planı hazırlama ile tekniklerden bazılarını bir dersin sunumunda kullandığını ve öğretim elemanından takdir aldığını, bu çalışmanın onun özellikle uygulamaya yönelik gelişimini çok etkilediğini şu sözlerle belirtmektedir: *“Hocam*

Dede Korkut hikayelerini anlatırken önce bir oyun oynattım sonra rol kartları ile sınıftaki arkadaşlara roller vererek hikayelerdeki dramatik durumları canlandırmalarını istedim. Sonra da anlattıkları hikâyeyi resmettirerek mekânı betimlettim. Hocam sunum yaparkenki rahatlığıma inanamazsınız, arkadaşlarım da çok beğendi ama hoca bana ve ders planıma bayıldı.” Çalışma sonunda birkaç katılımcı tarafından bir konunun birçok yöntem ve teknikle öğretilebileceğine ilişkin farkındalıklarının geliştiğine ilişkin şu ifade duyulmuştur: ... o kadar çok teknik ve etkinlik gördük ki, bu çalışma bana bir konuyu birçok farklı yöntemle, teknikle, oyunla, soruyla anlatılabileceğini gösterdi. (K6, K14, K7)

Genel olarak değerlendirildiğinde yaratıcı drama yönteminin öğretmen adaylarını düşüncelerindeki ideal öğretmen kavramına yaklaştırdığı, mesleki becerilerini geliştirdiği, mesleğin olumlu ve olumsuz yönlerine ilişkin farkındalık oluşturduğu, mesleğe bir an önce başlayarak öğrendiklerini öğrencilerle paylaşma isteği uyandırdığı belirlenmiştir. Mesleki açıdan düşünüldüğünde yaratıcı dramanın edebiyat öğretmen adaylarının öğretmenlik algılarının olumlu yönde etkilediği ve mesleğe ilişkin olumsuz birçok algılarının değiştiği görülmüştür. Öğretmen adaylarının lisedeki edebiyat öğretimini sorgulayarak nasıl daha iyi yapılabileceğine ilişkin düşünceler üretmeleri hem içerik hem de öğretim bilgisi olarak geliştiklerini göstermesi açısından büyük önem taşımaktadır. Özellikle mesleğe ve meslek temsilcisine ilişkin olumsuz algıları değiştirme isteği katılımcıların çalışma sonunda edebiyat öğretmenliği mesleğini benimseyerek sahiplendiklerini göstermesi bakımından değerli görülmektedir. Söz konusu bulgular öğretmen adayının mesleki farkındalığını geliştirme ve meslekle duygusal bağ kurmasını sağlama açısından yaratıcı drama yönteminin etkili olduğunu destekler niteliktedir.

Öğretmen Adaylarının Kişisel Gelişimine İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci altproblemi, “Yaratıcı dramayla edebiyat eğitimi alan Türk dili ve edebiyatı öğretmeni adayların kişisel gelişimlerine ilişkin görüşleri nelerdir?” şeklinde belirlenmiştir. Tablo 3’te, öğretmen adaylarının görüşlerinin kişisel gelişim temasında alt temalara göre dağılımı ve örnek ifadeler yer almaktadır.

Tablo 3. Kişisel Gelişim Temasına Yönelik Görüşlere İlişkin Alt Temalar ve Örnek İfadeler

Tema	Kodlar	Alt Kodlara İlişkin Örnek İfadeler	Tekrarlanma sıklığı
	İletişim becerisini geliştirme	- kolay diyalog kurma	12
		- sosyalleşme	10
		- grup iletişimi	7
		- insanları yakından tanıma	4
		- arkadaşlarıyla empati kurma	4
		- sempati duyma	1
Kişisel Gelişim	Özgüveni arttırma	-kendine güvenme	7
		-başarma inancını arttırma	5
		-motive etme	5
		-utangaçlığın azalması	2

Bakış açısını geliştirme	- farklı bakış açıları edinme - ufku geliştirme	5 3
Kendini tanıma	- yeteneklerini keşfetme - hızlı düşünme becerisi kazanma - yaratıcılığı geliştirme - eksiklikleri fark etme	5 5 5 3

Tablo 3 incelendiğinde, uygulamaların ardından katılımcıların iletişim becerilerinin geliştiği, özgüvenlerinin arttığı, bakış açılarının geliştiği, kendilerini daha iyi tanıdıkları (yeterliliklerini ve eksikliklerini fark etme) belirlenmiştir. İletişim becerisi gelişen katılımcıların sözlü ifadelerinin geliştiği, kolay diyalog kurarak sosyalleşebildikleri ve grupla kaynaşabildiklerini belirttikleri görülmektedir. Katılımcılardan K8, çalışmaların sınıf arkadaşlarının iletişimleri üzerindeki etkisinden bahsederken şu örneği vermiştir: *Doğaçlamalar sayesinde yıllardır sesini çok az duyduğum insanların benden çok konuştuklarını gördüm. (K8)*

Özellikle sözel becerilerin gelişmesi açısından değerlendirildiğinde bir edebiyat öğretmenin taşıması gereken temel niteliklerden biri kendini doğru ve güzel ifade edebilme becerisidir. Kolay diyalog kuramayan ve iletişim problemi yaşayan öğretmen adayların meslek yaşantılarında da aynı problemle karşılaşabilecekleri düşünüldüğünde yaratıcı drama çalışmalarının katılımcıları bu açıdan geliştirmesi oldukça önemli olup K 10'un bu konudaki gelişimine ilişkin düşünceleri şu şekildedir: *İnsanlarla daha kolay diyalog kurabiliyorum, korkmadan konuşabiliyorum. (K10)*

Katılımcılar, süreç içerisinde gerçekleştirilen çeşitli uygulamalardan sonra hem akademik hem de kişisel anlamda kendilerine olan güvenleri ile başarabileceklerine olan inançlarının arttığını ve motivasyonlarının arttığını belirtmişlerdir. Öğrencilerin akademik açıdan bilgilerine olan güvenlerinin arttığını K1'in şu cümlesinden anlaşılmaktadır: *Sabahattin Ali'nin eserlerini savunanlar ve savunmayanlar şeklinde hunharca tartıştık. Kendimize kendimiz bile şaşırдық. Vay bee dedik. Gerçekten her birimiz iyi yetişmiş bir edebiyat öğretmeni olacağız. Kendimize güvenimiz geldi. (K1)*

Akademik özgüvenin yanı sıra öğretmen adayı K15 kişisel olarak da özgüveninin geliştiğini şu cümlelerle ifade etmektedir: *Kendimde büyük bir değişiklik görüyorum. Önceki utancaçlığım kalmadı diyebilirim. Dışa doğru açıldığımı hissediyorum Bu da dolayısıyla özgüvenimi arttırdı. (K15)*

Katılımcıların ufuklarının geliştiği ve hayata bakış açılarının değiştiği ve farklı bakış açıları kazandıkları böylelikle arkadaşlarını daha iyi anladıkları belirtilmiştir. Bazı içedönük katılımcıların grupla çalışma, işbirliği yapma, iletişime girme ve birbirini anlamaya çalışma konularında gelişme gösterdikleri ve utangaçlıklarının azaldığı, kendileri ile arkadaşlarının bazı özelliklerini daha iyi gözlemleyerek kendilerini keşfettikleri belirtilmiştir. K1, yaratıcı drama çalışmalarının yaşamına etkisini ifade ederken şu cümleleri kurmuştur: *Bu çalışmalar gerçekten hayata bakış açımı değiştirdi. Yaratıcı drama ufku genişletti, büyük bir artı kazandığımızı düşünüyorum.*

Katılımcıların yeteneklerinin yanı sıra eksikliklerini de fark etmeleri, sürecin kendileri üzerindeki etkisini bir bütün olarak değerlendirdiklerini göstermektedir. Eksikliklerini fark etmek

konusunda K15 günlüğüne “Alanımla ilgili kendimi daha çok geliştirmem gerektiğini hissettim, eksik yönlerimi gördüm.” yazarken yetenekli olduklarını fark eden K4 “Bütün gazeteler çok güzeldi. Biz gerçekten yetenekliymişiz ya 😊” ifadelerini kullanmıştır.

Türk dili ve edebiyatı öğretmeni, sözlü ve yazılı olarak kendini doğru ve etkili ifade etmeyi öğretmeyi amaçlayan meslek insanıdır. Ancak söz konusu özelliklere sahip olmayan bir öğretmenin bu özellikleri öğrencilerine aktarabilmesinin güç olacağı düşünülmektedir. Yaratıcı drama çalışmalarının öğretmen adaylarının iletişim becerilerini geliştirerek diyalog kurma, kendini ifade edebilme, özgüven, işbirliği, empati gibi becerilerini geliştirerek iletişim ve sözlü anlatım becerisi gelişmiş Türk dili ve edebiyatı öğretmenin eğitimi açısından oldukça önemli bir yöntem olduğu düşünülmektedir.

Sürece/Derse İlişkin Görüşlere Yönelik Bulgular

Araştırmanın dördüncü alt problemi, “Yaratıcı dramayla edebiyat eğitimi alan Türk dili ve edebiyatı öğretmeni adaylarının öğrenme - öğretme sürecine ilişkin görüşleri nelerdir?” şeklinde belirlenmiştir. Tablo 4’te katılımcı görüşlerinin yaratıcı drama yönteminin öğrenme-öğretme sürecine katkısı temasında alt temalara göre dağılımı yer almaktadır.

Tablo 4. Öğrenme Süreci Temasına Yönelik Görüşlere İlişkin Alt Temalar ve Örnek İfadeler

Tema	Kodlar	Alt Kodlara İlişkin Örnek İfadeler	Tekrarlanma sıklığı
Öğrenme Öğretme Süreci	Anlamayı kolaylaştırma	- yaşayarak öğrenme	6
		- canlandırarak daha iyi anlama	4
		- metni ve olayları içselleştirme	5
		-mış gibi hissetme	4
		- uygulama fırsatı	3
	Eğlenerek öğrenme	- dersler daha zevkli	8
		- fark etmeden öğrenme	7
		- oyunlarla öğrenme	5
		- çalıştığını anlamama	3
		- zamanın nasıl geçtiğini anlamama	3
Derse ilgiyi artırma	- dersi sevdirmeye	5	
	- ilgiyi artırma	4	
Yoğun	- zaman alıyor	4	
	- mekân yok	4	
	- yorucu	2	
	- araştırma/hazırlık gerektiriyor	2	

Tablo 4’te belirtilen tematik kodlar incelendiğinde, yöntemin öğrenme sürecine katkısına ilişkin değerlendirmelerin; anlamayı kolaylaştırma, eğlenerek öğrenme ve içerik bilgisini geliştirme, uygulama bilgisini geliştirme, derse ilgiyi artırma şeklinde olduğu ve bu sürece ilişkin çeşitli eleştirilere de yer verildiği görülür. Katılımcı görüşlerine göre yaratıcı drama; karakterleri, olayları ve edebi metni birebir yaşayarak öğrenmelerini, konuları içselleştirmelerini, kendilerini kahraman yerine koyarak -mış gibi hissetmelerini ve böylelikle katılımcıların metni/dönemi vb. daha iyi anlamalarını

kolaylaştırmaktadır. Katılımcıların bu süreçte gerçekleşen etkinliklerle süreci yaşadıkları bundan dolayı aktarılanları daha iyi hissettikleri K1 ve K5'in şu ifadelerinden anlaşılmaktadır: *Edebiyat sadece teorik bir ders asla değil, bunu hapishanedeymiş gibi mektup yazarken anladık. "Tam da moda girmek" diye bir tabir var ya tam onu yaşadık.*"(K1), *"Bugün dramanın daha etkili bir yöntem olduğunu daha iyi anladım çünkü kendimi o dönemde yaşamış gibi hissettim.*(K8)" Katılımcıların metinleri canlandırarak içselleştirmeleri metni daha iyi kavramalarını ve yaşamadan yaşanmışlık kazanmalarını sağlamıştır, bu durum K1'in günlüğünde şu şekilde aktarılmıştır: *Bir eserin içinde ne kadar yer alırsan eserle ilgili o kadar farklı özellik görebilirsin. Kendini farklı bir dünyada yaşıyor addedebilirsin."*

Katılımcılar yaratıcı drama yöntemiyle tasarlanan uygulamada eğlenerek öğrendiklerini belirtiyorlar ve katılımcılardan biri bu süreci şu şekilde betimliyor: *İnsan bu derste aklının çalıştığını bile anlamıyor gerçekten. Sürekli bir şeyler düşünüyoruz, yapıyoruz, yazıyoruz ama bu bize oyun oynarken sadece oyun oynadığımızı hissettiğimiz için galiba, hiç öyle gelmiyor.* (K7) Başlangıçta oyunları bir eğlence aracı olarak gören K6, zamanla oyunların eğitici yönünü fark ettiğini ve artık oyunları konulara uyarlamaya çalıştığını şu sözlerle anlatmaktadır: *İlk çalışmalarda oyunların bu kadar yararlı olabileceğini hem bilmiyor hem de fark etmiyordum. Artık bir oyun bittiği anda onu direkt olarak konulara uyarlamaya çalışıyorum ve galiba başarılı oluyorum.* Oyunlarla içindeki çocuğu dışarı çıkardığı bu süreçte eğlenerek öğrendiğini ve uygulamalar sürecinde zamanın nasıl geçtiğini anlamadığını belirten K10 günlüğüne şunları yazmıştır: *Ne kadar büyüdük desek de hep içimizde bir çocuk da oluyor. Biz o çocuğu bu derste daha çok dışarı çıkarıyoruz. Bu yüzden hep neşeli geçen saatlerimiz var. Hatta nasıl geçtiğini anlayamadığımız.*

Katılımcılar yaratıcı drama yöntemiyle tasarlanan uygulamaların sonunda edebiyatın sıkıcı olduğu gibi yanlış fikirlerini değiştirdiklerini ve derse ilgilerinin ve sevgilerinin arttığını belirtmişlerdir. Örneğin K4 günlüğüne şunları yazmıştır: *Bu çalışmaların sonunda, edebiyatın bize anlatıldığı gibi sıkıcı olmadığını, aksine çok eğlenceli olduğunu hissettim ve edebiyatı daha çok sevdim. Katılımcıların kendi ilgi ve sevgilerinin artmasının yanı sıra öğrencilerin de bu yöntemle ilgisini çekeceklerini düşündükleri anlaşılmaktadır: Aslında bildiğimiz pek çok eğlenceli şeyi edebiyatla birleştirip öğrencilerin ilgisini çok güzel çekebileceğimizi gördüm.* (K8), *Çalışma sonunda edebiyat dersi nasıl sevdirebilir, bu ders nasıl daha iyi öğretilir, yaratıcı drama edebiyatla nasıl iç içedir sorularının cevaplarını öğrendim.* (K11)

Öğretmen adaylarının yaratıcı drama yöntemiyle gerçekleştirilen öğretim uygulamasının öğrenme öğretme sürecine etkisine ilişkin çeşitli eleştirileri de bulunmaktadır. Programa yönelik eleştiriler programın yoğun, yorucu, zaman alan ve özel mekân gereksinimi duyulan çalışmalar içermeleridir. Gerçekleştirilen çalışmaların fiziksel ve zihinsel açıdan bazen yoğun olduğunun düşünülerek bu sürecin eğlenceli ve öğretici olsa da kimi zaman katılımcıları yordduğu K2 tarafından şu şekilde aktarılmıştır: *Velhasıl her şeyiyle dolu dolu bir çalışma geçirmiş olduk. Yorucu fakat*

eğlenceli ve öğreticiydi. (K2) Gerçekleştirilen etkinliklerden hoşlandığını her fırsatta belirten öğrencilerin önemli kaygılarından biri bu uygulamaları öğretmen olduklarında sınıflarında mekân ve zaman sorunundan dolayı uygulayıp uygulamayacaklarını bilmemeleridir. Bu konuda bazı öğrenciler görüşleri şu şekilde belirtmişlerdir: “Bu etkinliklerin bazılarını öğretmen olunca sınıfta yapabilecek miyim acaba? Her okulun drama salonu yok malum” (K12), “Bizim zamanımız var ve yoğun da olsa etkinlikleri uyguladık peki ya lisede ne olacak? Orada zamanımız yetecek mi ya da öğrenci isteyecek mi bilmiyorum. (K15)”

Öğretmen adaylarının gerçekleştirilen öğretim uygulamasına ilişkin görüşleri değerlendirildiğinde; yapılan çalışmanın öğretmen adaylarının mesleki ve kişisel gelişimlerini desteklediği görülmektedir. Öğretmen adaylarının görüşlerine göre mesleki açıdan ideal edebiyat öğretmeni olmaya yaklaştıkları, öğretmenliğe başlama isteği duydukları ve mesleğe ilişkin farkındalıkları ile mesleki becerilerinin geliştirdiği belirlenmiştir. Uygulanan programın öğrenme öğretme süreci açısından değerlendirildiğinde eğlenerek öğrenmeyi sağlayan, anlamayı kolaylaştıran, derse ilgili arttıran ancak yoğun bir eğitim olduğu saptanmıştır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Öğretmen adaylarının değerlendirmelerine göre, yapılan çalışmanın öğretmen adaylarının mesleki ve kişisel gelişimlerini desteklediği görülmektedir. Katılımcılar yaratıcı drama yöntemini mesleki gelişimleri açısından değerlendirdiklerinde; onlarda mesleğe başlama isteği uyandırdığını, bu çalışmanın zihinlerindeki “ideal öğretmen” kavramına yakın bir öğretmen olmalarını kolaylaştırdığını, mesleğe ilişkin farkındalıklarının geliştiği ve edebiyat öğretmenliği ile edebiyat dersine ilişkin yanlış algılarının değiştiğini ifade etmişlerdir. Bu çalışmalar doğrultusunda katılımcılar; edebiyat öğretiminde birçok yöntem/teknik kullanılabilceği, edebiyat metninin canlandırıldığında içselleştirilerek daha iyi anlaşılacağı, edebi metinlerin farklı yöntem ve tekniklerle de incelenebileceğine ilişkin farkındalık geliştirmiş ve mesleğe karşı ilgi ve isteklerinin arttığını belirtmişlerdir. Başarılı bir öğretmen olabilmek için içerik ve öğretmenlik bilgisinin yanı sıra öğretmeye güdülenme ve bu mesleğe gönül verme de mesleki başarı açısından önemlidir (Senemoğlu, 2001, s.215). Yaşanılan süreçte öğretmen olduklarında gerçekleştirecekleri durumlara ilişkin birçok beceri (metin inceleme, ders planı hazırlama, vb.) sergileyen katılımcılar, kendilerini öğretmenlik mesleğine daha yakın hissederek bir an önce öğretmen olmak istediklerini belirtmişlerdir. Akkocaoğlu Çayır ve Gökbulut’un (2014) sınıf öğretmeni adaylarının kişisel gelişimlerini geliştirmek amacıyla gerçekleştirdikleri araştırmaya göre de yaratıcı drama uygulamalarının ardından öğretmen adaylarının mesleğe duygusal olarak daha fazla yaklaştıkları belirlenmiş; yaratıcı dramayla katılımcının günlük yaşamda karşılaşacağı sorunları deneyimleyerek gerçek yaşamın içinde, yaşamadan öğrenme şansı edindiği belirtilmiştir. Drama etkinlikleri sırasında, öğrenciler kendilerini öyküde bir karakter konumuna koyarak ve kendilerine, sınıf arkadaşlarına ve yaşadıkları olaylara dair içgörü kazanmalarına yardımcı olan problemleri çözerek edebi bir sanat eserini “yaşarlar” (Miller, 1996).

Böylelikle metnin dramatize edilmesi anlam yaratır ve fikirlerin görselleştirilmesiyle yaşanmışlık hissine ulaşılır.

Çalışma sonucunda katılımcılar; iletişim becerilerinin geliştiği, özgüvenlerinin arttığı, bakış açılarının geliştiği ve kendilerini daha iyi tanıdıkları belirtmişlerdir. İletişim becerisi gelişen katılımcılar sözlü ifadelerinin geliştiğini, birbirleri ile kolay diyalog kurarak sosyalleşebildiklerini ve grupla kaynaşabildiklerini ifade etmişlerdir. Altınova ve Çiftçi'nin (2013) çalışmasında yaratıcı drama uygulaması sonucunda öğrencilerin kendilerini tanıtırken cümle ve sözcük sayılarının arttığı, kendini ifade etme, kendine ait farkındalık oluşturma ve kendini tanıma düzeylerinin geliştiği belirlenmiştir. Bazı içedönük katılımcıların grupla çalışma, işbirliği yapma, iletişime girme ve birbirini anlamaya çalışma açısından gelişme gösterdikleri gözlemlenmiştir. Bu bulgu, Kara ve Çam'ın (2014) 34 öğretmen adayıyla bazı sosyal becerilerin kazandırılmasında yaratıcı drama yönteminin etkisini araştırdığı çalışma sonucunda ulaştığı grupla bir işi yapma ve yürütme becerileri, ilişkiyi başlatma ve sürdürme becerileri ile kendini kontrol etme becerilerini kazandırma konusunda yöntemin etkili olduğu sonucuyla benzerlik göstermektedir.

Yaratıcı drama yöntemi kullanılarak gerçekleştirilen iletişim çalışmalarının, katılımcıların iletişim becerilerini geliştirdiği görülmektedir (Arslan, Erbay ve Saygın, 2010; Yassa, 1997; Akoğuz, 2002; Öztürk, 2006; Bayrakçı, 2007; Deniz, 2003; Wagner, 1988; Yaffe, 1989; Yau, 1992). Ancak bunun yanı sıra araştırmada olduğu gibi iletişim geliştirme amacı taşımadan gerçekleştirilen birçok yaratıcı drama çalışmasının da katılımcıların iletişim becerilerini geliştirdiği belirlenmiştir. İletişim becerilerinin her birinin dil ve edebiyat eğitiminin kapsamı içerisinde yer almasından dolayı yaratıcı dramanın dolaylı olarak edebiyat eğitimini desteklediği düşünülmektedir. Çünkü yaratıcı drama çalışmalarında katılımcılar, edebiyat çalışmasında gerekli olan dil becerilerini geliştirmeyi öğrenirler (Booth, 1985; Kelner ve Flynn, 2006). Yaratıcı drama eğitiminin öğretmen adayları ve öğretmenler üzerine etkisi hakkında yapılan çalışmalar (Binici, 2013; Akoğuz, 2002; Demirel, 1998; Üstündağ, 2002) incelendiğinde; yaratıcı dramanın öğretmen adaylarının dinleme yeteneğini, dile hakimiyetini ve akıcı konuşma becerisini geliştirdiği, anlama yeteneğini, yaratıcılığını ve kişinin kendine olan güvenini arttırdığı görülmektedir. Bu bulgu, yaratıcı drama yönteminin amaçları arasında bulunan dil gelişimi, sözel ve sözel olmayan ifade becerisini geliştirme ile kendini tanıma, gerçekleştirme ve başkalarıyla iletişim becerisini geliştirme özellikleri (Adıgüzel, 2019, s.96) ile açıklanarak, iletişimi geliştirmenin yaratıcı dramanın örtük kazanımlarından biri olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Katılımcılar ufuklarının geliştiğini ve hayata bakış açılarının değişerek farklı bakış açıları kazandıklarını, arkadaşlarını daha iyi anladıklarını ve empati kurma becerilerinin geliştiğini belirtmişlerdir. Schneider ve Jackson'ın (2000) çalışmasında öğrencilerle gerçekleştirilen rol içinde yazma çalışmalarının onları hayal güçlerini kullanmaya ve farklı bakış açılarını değerlendirmeye teşvik ettiği belirlenmiştir. Yılmaz'ın (2013) çalışmasında da öğretmen adaylarının çoğunun yaratıcı dramanın empatik düşünme, eleştirel düşünme ve yaratıcı düşünme becerilerini geliştirdiği yönünde

görüşlere sahip oldukları görülmektedir. Çünkü Flennoy'a (1992) göre drama, öğrenenlerin duygularını, düşüncelerini ve imajinasyonlarını kullanarak kendilerini ifade etmelerine izin vermektedir. Bu durum, onların karakterin ayakkabısını giyerek onlarla empati kurmalarını sağlar (Flynn ve Carr, 1994).

Tarman ve Kuran'ın (2011) çalışmasında da sosyal bilgiler öğretmen adayları, yaratıcı drama dersinin hem mesleki gelişimlerine hem de kişisel gelişimlerine katkı sağladığı şeklinde olumlu görüş belirtmişlerdir. Kaf Hasırcı, Bulut ve Saban'ın (2008) üniversite dördüncü sınıf öğrencilerinin yaratıcı drama dersinin bireysel ve akademik kazanımlarına ilişkin görüşlerini incelediği araştırma sonucunda katılımcıların bireysel kazanımlarını akademik kazanımlara göre daha çok vurguladıkları, dolayısıyla yaratıcı dramının akademik gelişimlerinden çok kişisel gelişimlerini etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Gerçekleştirilen çalışma kapsamında böyle bir karşılaştırma yapılması güç olmakla birlikte, katılımcıların her oturum sonu değerlendirmelerinde, günlüklerinde ve mektuplarında sıklıkla kişisel gelişimlerine ilişkin olarak olumlu yönde görüş belirttikleri görülmüştür.

Katılımcılar, süreç içerisinde gerçekleştirilen çeşitli uygulamalardan sonra kendilerine olan güvenleri ile başarabileceklerine olan inançlarının ve motivasyonlarının arttığını belirtmişlerdir. Öğretmen adayları istendikten sonra tüm sorunların çözülebileceği, biraz çaba harcadıktan sonra tüm konuların çok eğlenerek, severek ve sevdirilerek öğretilebileceği şeklinde inanç geliştirerek hem kişisel hem de mesleki özyeterlik algılarının geliştiğini göstermişlerdir. Akkocaoğlu Çayır ve Gökbulut'un (2014) çalışması sonucunda da sınıf öğretmeni adaylarının karşılaştıkları sorunları çözebileceklerine ilişkin özyeterlik algılarının arttığı görülmektedir. Bu durum Norris'e (2009) göre katılımcıların kurgusal dünyadan, içinde gerçekleşen eylemi düşünmek için çıktıklarında, somutlaştırılmış deneyim yoluyla kendi sonuçlarına varmaları için desteklenmeleri düşüncesi ile açıklanabilir. Yaratıcı drama çalışmalarında çatışma çözmeye odaklanan katılımcıların sorun çözmeye ilişkin öz yeterlik algılarının geliştiği düşünülmektedir. Karaçil Kılıçaslan ve Yayla (2018) da araştırmalarında yaratıcı drama yönteminin; öğretmen adaylarının mesleki öz yeterliklerini geliştirmede geleneksel yöntemlere göre daha etkili ve kalıcı olduğu, aynı zamanda bu yeterlikleri geliştirdiğini tespit etmişlerdir. Palavan (2017) gerçekleştirdiği çalışma sonucunda öğretmen adaylarının özgüven düzeylerinin ve problem çözme becerilerinin geliştiğini belirlemiştir.

Katılımcılara göre yaratıcı dramının öğrenme sürecine katkısı; yaşayarak öğrenmeyi, eğlenerek öğrenmeyi sağlaması ve uygulama çeşitliliği sunarak katılımcıların yöntem/teknik dağarcığını geliştirmesi şeklinde belirtilmiştir. Katılımcılar yaşayarak öğrendiklerinde karakterleri, olayları ve edebi metni birebir canlandırarak içselleştirdiklerini ve kendini kahraman yerine koyarak -mış gibi hissettiklerini, bunun metni/dönemi vb. daha iyi anlamalarını kolaylaştırdığını belirtmişlerdir. Diğer bir deyişle, drama yoluyla, öğrenciler sadece bir metnin içindekileri okumakla kalmaz, aynı zamanda daha iyi anlamaya ve akılda tutmaya yol açacak bir süreç olan metinde gerçekten "yaşar". İnşa ettikleri hayali dünyada kendilerini ifade ederek fikirlerini hayal gücüyle gerçekleştirebilirler (Cremin vd.

1998; McMaster, 1998; Smith ve Herring, 1993). Çünkü yaratıcı drama etkinlikleriyle metin inceleme çalışmaları yapmak bu çalışmalara katılan çocuklarda; karakterleri araştırabilecekleri ve geliştirebilecekleri, metin içinde kalan boşlukları doldurabilecekleri, alt metni ortaya çıkarabilecekleri ve hayallerini kullanarak yazar ve okuyucu arasındaki uçurumu aşabilecekleri, edebiyatın iç içe geçmiş tüm yönlerini kapsayabilecekleri ortak bir sahiplik duygusu yaratmaktadır (Baldwin ve Fleming, 2006, s.5). Burgul Adıgüzel ve Süslü'nün (2017) araştırma sonuçlarına göre; yaratıcı dramayla gerçekleştirilen okuma etkinliklerinin ardından öğrencilerin kitaplarda anlatılan hikâyelerin canlandırıldığı atölye çalışmalarının ardından anlatılanları daha kolay canlandırabildikleri yani somutlaştırabildikleri belirlenmiştir. Kara (2014) da Türkçe dersinde dramayla oluşturulmuş öyküleri canlandıran öğrencilerin gerçek yaşama ilişkin problemleri inceleme, analiz etme ve çözme imkânına sahip olacaklarını ve dramayla oluşturulmuş öykülerin öğrencilerin dil becerilerinin gelişiminin yanı sıra yaratıcı yeteneklerinin ortaya çıkartılmasını sağlayacağını belirtmektedir. Booth (1985) da öğrencilerin bir metinde okuduklarını kendi deneyimlerine, duygularına, tutumlarına, fikirlerine, değerlerine ve yaşam durumlarına göre bağlamsallaştırmak gibi okuma sürecine gömülü becerileri geliştirmelerine yardımcı olduğunu belirtir.

Öğretmen adaylarının görüşlerine göre canlandırmalarla gerçekleştirilen oyunsu süreçlerin öğrencinin edebiyat dersine ve edebi metinlere yönelik ilgisini yükselttiği söylenebilir. Ulaşılan bu sonuç yaratıcı drama yönteminin öğrencilerin Türkçe dersine yönelik bakışlarını olumlu yönde geliştirdiği (Susar Kırmızı, 2006; O'Neil ve Lambert, 1995; Sağır ve Gürdal, 2002), yazılı anlatım çalışmalarına istekle katılmalarını sağladığı (Worthman, 2002; Ataman, 2016), öğrencileri mutlu kılan eğlenceli bir öğrenme ortamı sunduğu (Çöklü Özkan, 2018), yazmaya karşı ilgi, istek, beğeni gibi olumlu duygular geliştirdiği (Türkel, 2013), katılımcının derse katılım isteğini arttırdığı ve kendini karakterle özdeşleştirerek okumaya karşı ilgi ve istek duyarak okunanları içselleştirmesini sağladığı (Burgul Adıgüzel ve Süslü, 2017), öğrencilerin aktif bir şekilde derse katılımını sağlayarak rol oynama ve doğaçlama ile Türkçe dersine olan ilgi ve tutumlarının olumlu yönde arttırdığını belirttiği (Kara, 2011) ve okuma çalışmaları için motivasyon kaynağı olduğu (Ross ve Roe, 1977; Miccinati ve Phelps, 1980; Bidwell, 1992) araştırma sonuçları ile benzerlik göstermektedir.

Katılımcılar eğlenerek öğrendiklerini ve bu süreçte derslerin daha zevkli olduğunu, oynarken akıllarının çalıştığını bile fark etmeden öğrendiklerini, oyunlarla öğrendiklerini ve oyunların eğitici yönünü fark ettiklerini, zamanın nasıl geçtiğini anlamadıklarını, bu sürecin yorucu ama eğlenceli bir süreç olduğunu gülerken ve eğlenerek de öğrenmenin gerçekleşebileceğini belirtmişlerdir. Bu duruma yönelik olarak Sun (2003), okullardaki öğretmenlerin derslerine daha fazla canlılık ve enerji katmak için derslerinde drama unsurlarını kullanma fikrini benimsemiş eğiliminde olduklarını ancak öğretmenlerin eğlenceli, ilginç ve eğlendirici olmanın dramanın yalnızca bir boyutu olduğunun ve çocuklara öğrenmeye ve keşfetmeye güçlü teşvikler sağladığının farkında olmaları gerektiğini belirtiyor. Bu durum yaratıcı dramanın merak uyandırdığı, içsel güdülemeyi sağladığı ve bilgi

depolamaktan uzak (Kaf Hasırcı, Bulut ve Saban, 2008) yapısıyla yorumlanabilir. Böyle bir süreç Tanrikulu (2019)'nun araştırması sonucunda da olduğu gibi yaratıcı drama yöntemiyle gerçekleştirilen çalışmaların öğrencilerin motivasyonunu ve Türkçe dersine karşı ilgisini arttırdığını gösteren çalışma sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Öğrencilerin Türk dili ve edebiyatı öğretiminden beklentilerini belirttiği çalışmada Saraç (2009) “dersin zevkli ve ilgi çekici şekilde işlenmesi” sonucuna ulaşması, yaratıcı drama yönteminin farklı tekniklerle dersi zevkli ve ilginç kılarak öğrencilerin beklentilerini karşılayacağını düşündürmektedir.

Araştırma kapsamında gerçekleştirilen uygulamaların derslik ortamından farklı bir eğitim ortamında (atölye/drama salonu) gerçekleştirilmesi, bu süreçte normalde ders içerisinde kullanılmayan oyun, istasyon, dramatizasyon vb. teknikler ile yaratıcı drama yönteminden yararlanılması, edebi metinlerin sadece okunarak değil canlandırmalarla incelenmesi ve tüm katılımcıların pasif konumdan aktif konuma dönüştüğü düşünüldüğünde, katılımcıların öğrenme sürecini eğlenceli ve keyifli bularak yaratıcı dramanın edebiyat öğretim sürecini kolaylaştırdığını ve yaratıcılıklarını geliştirdiğini düşünmeleri doğal olarak yorumlanmaktadır.

Öğretmen adaylarının yaratıcı drama yöntemiyle gerçekleştirilen öğretim uygulamasının öğrenme öğretme sürecine ilişkin eleştirileri, programın araştırma ve hazırlık gerektiren, yoğun, yorucu, zaman alan ve özel mekân gereksinimi duyulan çalışmalar içermeleridir. Söz konusu bulguda belirtilen sorunlar birçok disiplin için benzerlik göstermektedir ve bu konuda yapılan araştırmalarda, drama çalışmalarına uygun mekânlara gereksinim duyulması, sınıfın kalabalık olması, öğretim programının yoğunluğu ve dramanın fazladan zaman gerektirmesini yöntemin önemli sınırlılıkları arasında gösterilmiştir (Burgul Adıgüzel, 2018; Kandemir ve Güler, 2015; Bütün, Tüzüner ve Duman, 2015; Aykaç ve Köğçe, 2014; Tutuman ve Demirtaş, 2013; Kantarcı, 2013; Akkaya, 2012; Maden, 2011; Erdoğan, 2011; Ormanlı ve Şaşmaz, 2010). Şahin (2006) drama yönteminin en çok kullanıldığı sınıfların 10-15 kişilik sınıflar olduğunu ve sınıf mevcudu arttıkça yöntemi kullanma oranının düştüğünü belirtmektedir.

Bu araştırma sonucunda öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin ilgi ve isteklerinin arttığı ve kendilerini ideal öğretmen olmaya daha yakın gördükleri, yanlış edebiyat dersi/öğretimi algılarının değiştiği ve edebiyat öğretimine ilişkin ilgilerinin arttığı söylenebilir. Bu eksen çevresinde kendini tanıma, eleştirel ve çok yönlü bakma, kişisel eksikliklerini fark etme, iletişim becerilerinde gelişme, özgüvende gelişme, mesleki öz yeterlilik gelişimi gibi değişimlerden de söz edilebilir.

Katılımcıların metinde anlatılanları içselleştirmelerini sağlayan, edebiyatı eğlenerek öğreten bir yöntem olmasından dolayı ortaöğretimde edebiyat öğretiminde yaratıcı drama yönteminin kullanımına daha sık yer verilmelidir. Edebiyatın sıkıcılığı gibi olumsuz ön yargıları değiştirecek olanlar edebiyat öğretmenleridir, bu nedenle lisans eğitimi sürecinde edebiyat öğretmenliği bölümlerinde yaratıcı drama dersi verilmelidir. Öğretmenlerin mesleki ve kişisel gelişimlerinin yanı sıra melege ilişkin

ilgilerini geliştirmek amacıyla hizmet içi eğitim sürecinde tüm branş öğretmenlerine yoğunlaştırılmış bir yaratıcı drama eğitimi verilmelidir.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, Ö. (2016). Bir ders ve yöntem olarak yaratıcı drama alanında yapılan çalışma ve gelişmeler. N. Ay- kaç (Ed.), *24. Uluslararası Eğitimde Yaratıcı Drama Kongresi "Ders Drama Yöntem Drama" kitabı* içinde (s. 9-13). Muğla: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi.
- Adıgüzel, Ö. (2006). Yaratıcı drama kavramı, bileşenleri ve aşamaları. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 1(1), 17-30.
- Akkaya, M. (2012). *Sosyal bilgilerde göç konusunun drama yöntemiyle öğretiminin akademik başarıya etkisi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Akcaoğlu Saydım, S. (2009). Öğrencilerin Türk edebiyatı dersine ilgileri. Ankara: MEB EARGED.
- Akkocaoğlu Çayır T. & Gökbulut, Ö. (2014). Yaratıcı drama yöntemi ile öğretmen yeterliklerinden kişisel gelişim üzerine nitel bir çalışma. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2). <http://dergipark.gov.tr/mersinefd/issue/17397/181895> adresinden erişildi.
- Akoğuz, M. (2002). *İletişim becerilerinin geliştirilmesinde yaratıcı dramanın etkisi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Altınova, H. ve Çiftçi, E. (2013). Yaratıcı dramanın kendini tanıma düzeyine etkisi. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 8(1), 28-47. <http://dergipark.gov.tr/ydrama/issue/34685/383440> adresinden erişildi.
- Ataman, M. (2016). Yaratıcı drama sürecinde yaratıcı yazma. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 1(1), 60-75.
- Arslan, E., Erbay, F., ve Saygın, Y. (2010). Yaratıcı drama ile bütünleştirilmiş iletişim becerileri eğitiminin çocuk gelişimi ve eğitimi bölümü öğrencilerinin iletişim becerilerine etkisinin incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. (23), 1-8.
- Aykaç, M. ve Köğçe, D. (2014). Sınıf öğretmenlerinin matematik derslerinde yaratıcı drama yöntemini kullanma durumlarının incelenmesi. *Tarih Okulu Dergisi*, 7/17, 907- 938. <http://dx.doi.org/10.14225/Joh445>
- Baldwin, P. & Fleming K. (2006). *Teaching literacy through drama creative approaches*. (3th. edition). London: Routledge.
- Bayazıt, Z. (2012). *Türk edebiyatı ile dil ve anlatım derslerinde karşılaşılan sorunlar ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bayrakçı, M. (2007). *Okul öncesinde yaratıcı drama etkinliklerinin iletişim becerilerinin gelişmesi üzerindeki etkisi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kafkas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kars.
- Bidwell, S. M. (1992). Ideas for using drama to enhance reading instruction. *The Reading Teacher*, 45, 653-654.
- Binici, B. (2013). İlköğretim okullarında uygulanan mesleki çalışmalarda yaratıcı drama uygulamasının öğretmenlerin iletişim becerilerine etkisi. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 8(1), 104-113. <http://dx.doi.org/10.21612/yader.2013.006>

- Booth, D. (1985). Imaginary gardens with real toads: Reading and drama in education. *Theory into Practice*, 24, 193-198.
- Brooks, J., G. ve Brooks, M., G. (1999). The courage to be constructivist. *Educational Leadership*, 18- 24.
- Burgul Adıgüzel, F. ve Süslü, G. (2017). Yaratıcı dramayla kitap kurdu olunur mu? Çocuk kitaplarıyla okuma sevgisi ve ilgisi kazandırma. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 5, 367-394. <https://doi.org/10.16916/aded.331238>
- Burgul Adıgüzel, F. (2018). Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin yaratıcı drama yöntemine ilişkin farkındalıkları ve yaratıcı drama yöntemini derslerinde kullanma durumları. G. Aytaş ve A. Uslu Üsten (Ed.), *Prof. Dr. Alemdar Yalçın Armağan'ı* içinde (s.242-273). Ankara: Akçağ.
- Bütün, M.A., Tüzüner, A. ve Duman, N. (2015). Coğrafya öğretmen adaylarının yaratıcı drama yöntemine ilişkin görüşleri. *Yaratıcı Drama Dergisi*, C10 (1), 1-14. https://www.researchgate.net/publication/304185877_Cografya_Ogretmen_Adaylarinin_Yaratıcı_Drama_Yontemine_Iliskin_Gorusleri adresinden erişildi.
- Cremin, M. (1998). Identifying some imaginative processes in the drama work of primary school children as they use three different kinds of drama structures for learning. *Research in Drama Education*, 3(2), 211-224.
- Çeliköz, N. ve Çetin, F. (2004). Anadolu öğretmen lisesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını etkileyen etmenler. *Milli Eğitim Dergisi*, 162, 160-167.
- Çöklü Özkan, E. (2018). Okuduğunu anlamada yaratıcı dramanın etkisi ve önemi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 6, 343-368. <https://doi.org/10.16916/aded.399213>
- Demirel, Ö. (1998). Türkçe öğretimde çağdaş öğretim yöntem ve teknikleri. Eskişehir: AÖF Yayınları.
- Deniz, İ. (2003). *İletişim becerileri eğitiminin ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin iletişim becerisi düzeylerine etkisi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Erdem, C. (2012). Türk dili ve edebiyatı öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik yeterlilik algıları ve tutumları üzerine bir araştırma. *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*. 7(4), 1727-1747.
- Erdoğan, T. (2011). Sınıf öğretmenlerinin Türkçe derslerinde yaratıcı drama yöntemini kullanma durumlarının incelenmesi. *Yaratıcı Drama Dergisi*. 6(12), 23-52.
- Eyüp, B., S. Uzun ve M. Z. Stebler. (2012). Türk dili ve edebiyatı öğretimine yönelik yapılan akademik çalışmalar üzerine bir inceleme. *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*. 7(1), 1119-1131. http://www.turkishstudies.net/Makaleler/337282930_58_ey%c3%bcpbircan_uzuneryurtserap_steble_rmiriamzeliha_t.pdf adresinden erişildi.
- Filosovoff C. (2002). Edebiyat öğretimi, nasıl bir edebiyat eğitimi. İstanbul: ÇYDV
- Flennoy, A. J. (1992). Improving communication skills of first grade low achievers through whole language, creative drama, and different styles of writing. (Dissertation theses) <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED352599.pdf> adresinden erişildi.
- Flynn, R. M. ve Carr, G. A. (1994). Exploring classroom literature through drama: A specialist and a teacher collaborate. *Language Arts*, 71, 38-43.

- İşıksalan, S. N. (2011). 2005 Türk edebiyatı dersi öğretim programının değerlendirilmesi: Eskişehir Örneği. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(1), 15-40. <http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423907658.pdf> adresinden erişildi.
- İşleyen, E. (2009). Ortaöğretim dokuzuncu sınıf Türk edebiyatı dersinde drama yönteminin öğrencilerin ders başarısına katkısı. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kaf-Hasırcı, Ö., Bulut, M. S. ve İflazoğlu-Saban, A. (2008). Öğretmen adaylarının yaratıcı dramının bireysel ve akademik kazanımlarına ilişkin görüşleri. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 3(6), 63-83. <http://www.yader.org/index.php/yader/article/view/yader.2008.011> adresinden erişildi.
- Kandemir, Ş. ve Güler M. (2015). Öğretmenlerin drama yöntemine yönelik görüşleri ve öz yeterlik düzeyleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 16(1), 111-130.
- Katranç, (2013). Sınıf öğretmenlerinin yaratıcı dramaya ve Türkçe derslerinde yaratıcı drama yönteminden yararlanmaya yönelik görüşleri. *International Journal Social Science Research*, 2(2), 26-45. http://kefad.ahievran.edu.tr/InstitutionArchiveFiles/f44778c7-ad4a-e711-80ef-00224d68272d/d1a3a581-af4a-e711-80ef-00224d68272d/Cilt16Sayi1/JKEF_16_1_2015_111_130.pdf adresinden erişildi.
- Karaçıl Kılıçarslan, M., Yayla, A. (2018). Yaratıcı drama yönteminin öğretmen adaylarının mesleki öz yeterliklerine etkisi. *e-Kafkas Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 51-60. <https://doi.org/10.30900/kafkasegt.403976>
- Kara, Ö. T., (2014). Dramayla oluşturulmuş öykülerin Türkçe eğitiminde kullanılması. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2013 (11), 659-699. <https://doi.org/10.14520/adyusbd.471>
- Kara, Ö.T. (2011). Dramayla öykü oluşturma yönteminin Türkçe dersi ikinci kademe öğrencilerinin tutumlarına etkisi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8 (16), 239-254. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/182993> adresinden erişildi.
- Kara, Y. ve Çam, F. (2007). Yaratıcı drama yönteminin bazı sosyal becerilerin kazandırılmasına etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (32), 145-155. <http://dergipark.gov.tr/hunefd/issue/7804/102319> adresinden erişildi.
- Kavcar, C. (1994). *Edebiyat ve eğitim*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Keklik, S. ve Savran, Ö. (2015). Türk dili ve edebiyatı eğitimi üzerine bir bibliyografya denemesi (1923-2014). *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 10(7), 599-658. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.8104>
- Kelner, L. B., & Flynn, R. M. (2006). *A dramatic approach to reading comprehension strategies and activities for classroom teachers*. Portsmouth, NH: Heinemann.
- Kereks, J., ve King, P. K. (2010). The king's carpet: drama play in teacher education. *International Journal of Instruction*, 3 (1), 39-60.
- Maden, S. (2011). Türkçe öğretiminde drama yönteminin kullanımı ile ilgili sorunlar. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(6), 107-122. <https://doi.org/10.14520/adyusbd.99>
- Marshall, J. (1994). *Anadili ve yazın öğretimi* (Çev. Cahit Külebi). Ankara: Başak Yayınları.
- McMaster, J. C. (1998). "Doing" literature: Using drama to build literacy. *The Reading Teacher*, 51(7), 574-584.

- Miccinati, J. L. ve Phelps, S. (1980). Classroom drama for children's reading: From the page to the stage. *The Reading Teacher*, 34, 269-272.
- Miller, E. (1996). Understanding the universal: Using drama to create meaning. *The New England Reading Association Journal*, 32(3), 7-12.
- Norris, J. (2009). *Playbuilding as qualitative research: A participatory arts-based approach*. Walnut Creek, CA: Left Coast Press.
- Okvuran, A. (2000). *Dramaya Yönelik Tutumlar*. (Yayımlanmamış doktora lisans tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- O'Neill, C. ve Lambert, A. (1995). *Drama structures. A practical handbook for teachers*. London: Hutchinson Publication.
- Ormancı, Ü. ve Şaşmaz, Ö. F. (2010). Dramanın ilköğretimde kullanılabilirliğine yönelik sınıf öğretmeni adaylarının görüşleri: Demirci Eğitim Fakültesi örneği. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 1(43),165-191.
- Öztürk, A. (2006). Yaratıcı Drama Yazıları 1985-1998. H. Ö. Adıgüzel (Ed.), *Öğretmen yetiştirmede yaratıcı drama yöntemiyle işlenecek tiyatro dersinin öğretmen adaylarındaki sözel iletişim becerilerine etkileri* içinde (s. 76). Ankara: Naturel.
- Palavan, Ö. (2017). Dramanın sınıf öğretmeni adaylarının özgüvenlerine ve problem çözme becerilerine etkisi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25(1), 187-202. <http://dergipark.gov.tr/kefdergi/issue/27737/308327> adresinden erişildi.
- Ross, E. P. ve Roe, B. D. (1977). Creative drama builds proficiency in reading. In N.H. Brizendine ve J. L. Thomas (Ed.) *Learning through dramatics: Ideas for teachers and librarians* (pp.52-57). Phoenix, AZ: Oryx.
- Sağırılı, H. E. ve Gürdal, A. (2002). *Fen bilgisi dersinde drama tekniğinin öğrenci tutumuna etkisi*. V. Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi. Ankara.
- San, İ. (2002). *Yaratıcı drama-eğitsel boyutları: Yaratıcı drama (1985-1995 yazılar)*. Ankara: Naturel Yayınevi.
- Saraç, C. (2009). Öğretmen ve öğrencilerin Türk dili ve edebiyatı öğretiminden beklentileri. *Erzincan Üniversitesi Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1), 189-199. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/67710> adresinden erişildi.
- Senemoğlu, N. (2001). *Gelişim, öğrenme ve öğretim, kuramdan uygulamaya*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Sever, S. (1998). Dil ve iletişim. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 31, s.51-66. https://doi.org/10.1501/Egifak_0000000244
- Schneider, J. J. ve Jackson, S. A. W. (2000). Process drama: A special space and place for writing. *The Reading Teacher*, 54(1), 38-51.
- Smith, J. L., & Herring, J. D. (1993). Using drama in the classroom. *Reading Horizons*, 33(5), 418-426.
- Sun, P.Y. (2003). Using drama and theatre to promote literacy development: Some basic classroom applications. (ERIC Digest) <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED477613.pdf> adresinden erişildi.
- Susar Kırmızı, F. (2006). Türkçe öğretiminde yaratıcı drama yöntemine dayalı okuduğunu anlama stratejilerinin kullanımı ve yönteme ilişkin öğrenci görüşleri. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 1(3), 159-177. <http://dergipark.gov.tr/ydrama/issue/23801/253642> adresinden erişildi.

- Şahin, B. (2006). Mersin il merkezindeki devlet ve özel ilköğretim okullarındaki İngilizce öğretmenlerinin öğretim etkinliği içerisinde dramayı kullanma düzeylerinin incelenmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Tanrıkulu, F. (2019). Özel yetenekli öğrencilerin eğitiminde masalları drama yöntemiyle işlemenin Türkçe dersine etkisi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 7(4), 2571-2590. <http://dergipark.gov.tr/teke/issue/42447/511202> adresinden erişildi.
- Tarman, B. ve Kuran, B. (2011). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının aldıkları drama dersinin mesleki ve kişisel gelişimlerine yönelik katkıları. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32, 85-100.
- Türkel, A. (2013). Yaratıcı dramanın yaratıcı yazma başarısına ve yazmaya karşı tutuma etkisi (ortaokul 8. sınıf örneği). *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (36), 1-11. <http://dergipark.gov.tr/deubefd/issue/25113/265141> adresinden erişildi.
- Tutuman, O.Y. ve Demirtaş, V. Y. (2013). Türkçe öğretmenlerinin yaratıcı drama uygulama yeterlilikleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(1), 34-49.
- Üstündağ, T. (2002). *Yaratıcı drama öğretmenimin günlüğü*. İstanbul: Pegem.
- Yaffe, S. H. (1989). Drama as a teaching tool. *Educational Leadership*, 46, 29-32.
- Yassa, N. A. (1997). A study of the effect of drama education on social interaction in high school students. *Unpublished Doktoral Dissertation*. Ontario: Lakehead University.
- Yau, M. (1992). Drama: Its potential as a teaching and learning tool. *Scope Research Services*, 7(1), 3-6.
- Yıldırım A., ve Şimşek H. (2013). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. (9. Baskı). Ankara: Seçkin.
- Yılmaz, S. (2013). Sosyal bilgiler öğretiminde bir yöntem olarak dramanın kullanımına ilişkin öğretmen adaylarının görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 14(2), 123-145. <http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423907468.pdf> adresinden erişildi.
- Yüksel, A., Mil, B., Bilim, Y. (2007). *Nitel araştırma, neden, nasıl, niçin*. Ankara: Detay Yay.
- Wagner, B., J. (1988). Research currents: Does classroom drama affect the arts of language? *Language Arts*, 65, 46-55.
- Worthman, C. (2002). "The way I look at the world": Imaginal interaction and literacy use at Teen Street. *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, 45(6), 458-468.